

types, tools and characteristics. Front. Educ. 2025. URL: <https://doi.org/10.3389/feduc.2025.1527851> (дата звернення: 18.04.2026).

4. Pagliara S. [Bonavolonta](#) G., Pia M., [Falchi](#) S., [Zurru](#) A., Fenu G., Mura A. The Integration of Artificial Intelligence in Inclusive Education. 2024. URL: <https://www.mdpi.com/2078-2489/15/12/774> (дата звернення: 18.04.2026).

Борис Драгунцов

*аспірант кафедри спеціальної та інклюзивної освіти,
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка, Тернопіль*

СОЦІАЛЬНЕ ПІДПРИЄМНИЦТВО ЯК ВЕКТОР ПРОФЕСІЙНОЇ САМОРЕАЛІЗАЦІЇ ОСІБ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНІМИ ПОТРЕБАМИ

У статті окреслені можливості соціального підприємництва як інструменту самореалізації осіб з особливими освітніми потребами. Обґрунтований взаємозв'язок між підприємницькою компетентністю та соціальним підприємництвом.

Ключові слова: *соціальне підприємництво, підприємницька компетентність, особи з особливими освітніми потребами, професійна самореалізація.*

Зв'язок між соціальним підприємництвом та підприємницькою компетентністю полягає у взаємодоповнювальності, при цьому підприємницька компетентність є інструментальною базою, а соціальне підприємництво – площиною реалізації вже сформованої підприємницької компетентності, перетворюючи набуті теоретичні знання та м'які навички у ефективну стратегію професійної самореалізації та соціальної інтеграції молоді з особливими освітніми потребами (ООП). Підприємницька компетентність сама по собі – це лише набір певних знань і навичок. Соціальне підприємництво створює умови, за яких ці абстрактні вміння (планування, комунікація, ризикованість) перетворюються на реальний продукт або послугу.

Аналіз наукових джерел дає змогу розглядати соціальне підприємництво як гібридну модель діяльності, що поєднує в собі інструменти класичного бізнесу та місії громадського сектору. Зміст соціального підприємництва визначають такі характеристики:

1. Двокомпонентність мети. Отримання прибутку тут не є кінцевою ціллю, а лише засобом для фінансового забезпечення певної соціальної місії чи проєкту.

2. Інноваційність. Вирішення традиційних суспільних проблем (бідності, хвороб, безробіття тощо) відбувається через якісно нові підприємницькі підходи та нестандартні рішення.

3. Соціальна інклюзія. Одним із завдань соціального підприємництва є створення умов для працевлаштування та адаптації вразливих категорій населення, зокрема, осіб з ООП.

4. Критерії діяльності. Соціальному підприємству притаманні здоровий ризик, ініціативність та фінансова самостійність, проте з обов'язковим пріоритетом соціальної мети над комерційною вигодою.

5. Сформована екосистема. Соціальне підприємство базується на залученні громади, прозорості та публічній звітності перед суспільством [2].

Підприємницька компетентність, яка є базисом для соціального підприємництва, згідно з європейською рамкою EntreComp, включає здатність бачити в соціальних проблемах, зокрема, у бар'єрах працевлаштування молоді з ООП, можливості для бізнес-рішень, вміння акумулювати ресурси через залучення грантів і підтримку громади, а також вміння створювати конкурентноздатний продукт [3].

У той же час соціальне підприємство активно стимулює розвиток як жорстких, так і м'яких навичок. Залучення осіб з ООП до такої діяльності розвиває в них емпатію та ціннісні переконання, що дозволяють балансувати між фінансовою впевненістю та соціальною місією, а також високу адаптивність через необхідність гнучкого управління інклюзивними бізнес-процесами. На психолого-педагогічному рівні цей зв'язок забезпечує формування суб'єктності особистості, яка з об'єкта отримання допомоги перетворюється на суб'єкта, який самостійно створює цінності та робочі місця для інших.

Соціальне підприємство дозволяє молоді з ООП реалізувати себе через соціально значущі бізнес-моделі. Цікавою бізнес-моделлю соціального підприємства в контексті нашого дослідження є модель працевлаштування (Employment Model) при якій соціальне підприємство передбачає різні навчальні заходи, а також забезпечує працевлаштування осіб із вразливих груп населення. Тип бізнесу, при цьому, обирається залежно від наявних можливостей та сильних сторін таких осіб, які формуються на основі оцінки їхніх фізичних, вікових, психічних та медичних обмежень тощо. Дана модель передбачає надання комплексу

послуг із психосоціальної підтримки через фаховий супровід (соціальні педагоги, психологи, соціальні працівники), забезпечення та переобладнання робочих місць відповідно до потреб (для незрячих осіб – написи шрифтом Брайля, для осіб у кріслах мобільних – безбар'єрний простір тощо), створення ергономічного робочого середовища як для загальної адаптації, так і для соціальної інтеграції кожного із працівників [1]. При такому підході соціальне підприємництво постає ефективним інструментом подолання стигматизації осіб з ООП.

Попри безумовно значний потенціал соціального підприємництва для професійної самореалізації осіб з ООП, спостерігається чимало труднощів та бар'єрів на шляху його впровадження та популяризації. Зокрема, не завжди ефективним і достатнім є законодавче регулювання статусу соціального підприємства в Україні, особи з ООП часто мають труднощі з доступом до стартового капіталу у формі кредитування чи грантів, спостерігаються прогалини в процесі психолого-педагогічного супроводу індивіда на етапі запуску стартапів.

Список використаних джерел

1. Бочарнікова А. Simple SE. Про соціальне підприємництво – просто! 2020. 72 с.
2. Химич І., Тимошик Н. Соціальне підприємництво як інноваційний вид діяльності. *Нарощування фінансово-економічного потенціалу суб'єктів економічних відносин як основа поступального розвитку територіально-господарських систем: монографія*. Т. : ФОП Паляниця В.А., 2021. С. 193–208.
3. Bacigalupo M., Kampylis P., Punie Y., Van den Brande G. EntreComp: The Entrepreneurship Competence Framework. Luxembourg: Publication Office of the European Union, 2016.

Андрій Запiтецький

здобувач третього освітньо-наукового рівня вищої освіти

Український державний університет

імені Михайла Драгоманова

м. Київ

ІНТЕРДИСЦИПЛІНАРНИЙ ПІДХІД ДО СОЦІАЛЬНОЇ РЕАБІЛІТАЦІЇ ПОСТРАЖДАЛИХ ВІД ВІЙНИ В УМОВАХ РЕАБІЛІТАЦІЙНОГО ЦЕНТРУ

Автором охарактеризовано інтердисциплінарний підхід щодо соціальної реабілітації осіб з інвалідністю внаслідок війни.